

به نام خداوند بخشنده و مهربان

آفتاب پنهانی

درس شعر دفاع مقدس، انقلاب و عاشورایی
در مآلون بررسی کتاب های دوره متوسطه

مؤلف: فاطمه سپهر شاد

انتشارات تیرگان

سرشناسه: سپهرنژاد، فاطمه

عنوان و نام پدیدآور: آفتاب پنهانی (بررسی اشعار دفاع مقدس، انقلاب و عاشورایی در متون درسی کتاب‌های دوره متوسطه)/ فاطمه سپهرنژاد.
مشخصات نشر: تهران: تیرگان، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۲۵۶ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۲۴-۱۵۵-۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

موضوع: شعر انقلابی -- قرن ۱۴ -- تاریخ و نقد

رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ س۲ ج۹/ PIR۳۸۱۶

رده بندی دهی: ۸۳۵۸/۸۴۱

شماره ثبت: ۴۲۱۴۱۲۰ ملی: ۴۲۱۴۱۲۰

تیرگان تیرگان

تهران، صندوق پستی: ۱۱۴-۱۷۱۸۵ تلف: ۸۸۸۱۳۰۵۹ و ۹۱۲۶۱۱۱۵۱۲

Email: tati_pub@yahoo.com/ www.tirganpub.ir

آفتاب پنهانی

(بررسی اشعار دفاع مقدس، اندرز و عاشورایی)

در متون درسی کتاب‌های دوره متوسطه)

مؤلف: فاطمه سپهرنژاد

طراح جلد: مریم میرحسینی مطلق

لیتوگرافی: صدف • چاپ‌خانه مهارت • صحافی: مهرگان

نوبت چاپ نخست: ۱۳۹۵ • شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شماره نشر: ۳۶۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۲۴-۱۵۵-۸

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

فهرست:

فصل اول: گذری کوتاه بر آثار شاعران دفاع مقدس/ ۱۳

- قیصر امین پور / ۱۴

الف) زندگی نامه / ۱۴

ب) آثار / ۱۴

ج) ویژگی های شعر قیصر امین پور / ۱۸

۱- د) قیصر امین پور و شعر خط خورشید / ۳۱

بررسی خط خورشید قیصر امین پور / ۳۲

۲- د) قیصر امین پور و شعر آفتاب پنهانی / ۴۰

بررسی آفتاب پنهانی قیصر امین پور / ۴۱

۳- د) قیصر امین پور و دو بیتی گم کرده ای دیرین / ۴۴

بررسی دو بیتی گم کرده دیرین قیصر امین پور / ۴۵

- محمدرضا عبدالملکیان / ۴۷

الف) زندگی نامه / ۴۷

ب) آثار / ۴۸

ج) ویژگی های شعر محمدرضا عبدالملکیان / ۴۹

۱- د) محمدرضا عبدالملکیان و شعر پاسخ / ۵۳

بررسی پاسخ محمدرضا عبدالملکیان / ۵۵

۲- د) محمدرضا عبدالملکیان و شعر حماسه چهارده ساله / ۵۷

بررسی حماسه چهارده ساله محمدرضا عبدالملکیان / ۶۱

فصل دوم: گذری کوتاه بر شاعران انقلاب اسلامی / ۷۱

- مهدی اخوان ثالث / ۷۲

الف) زندگی نامه / ۷۲

ب) آثار / ۷۳

ج) ویژگیهای شعر مهدی اخوان ثالث / ۷۵

د) مهدی اخوان ثالث و شعر باغ من / ۷۵

بررسی باغ من مهدی اخوان ثالث / ۷۶

حمید سبزواری / ۸۲

الف) زندگی نامه / ۸۲

ب) آثار / ۸۳

ج) ویژگیهای شعر حمید سبزواری / ۸۳

د) حمید سبزواری و شعر بانگ جرس / ۸۶

بررسی بانگ جرس حمید سبزواری / ۸۹

- علیرضا قزوه / ۹۷

الف) زندگی نامه / ۹۷

ب) آثار / ۹۸

ج) ویژگیهای شعر علیرضا قزوه / ۹۹

د) علیرضا قزوه و شعر باغ نگاه / ۱۰۰

بررسی باغ نگاه علیرضا قزوه / ۱۰۱

- علی معلم دامغانی / ۱۰۴

الف) زندگی نامه / ۱۰۴

ب) آثار علی معلم / ۱۰۵

ج) ویژگیهای شعر علی معلم / ۱۰۵

۱. علی معلم و شعر تاوان این خون تا قیامت ماند بر ما / ۱۰۸

بررسی شعر تاوان این خون تا قیامت ماند بر ما علی معلم / ۱۱۰

۲.د) علی معلم شعر هجرت / ۱۲۳

بررسی هجرت علی معلم / ۱۲۴

- نصرالله مردانی / ۱۳۴

الف) زندگی نامه / ۱۳۴

ب) آثار / ۱۳۴

ج) ویژگی های شعر نصرالله مردانی / ۱۳۴

د) نصرالله مردانی و رباعی بر موج بلند / ۱۳۷

بررسی شعر بر موج بلند نصرالله مردانی / ۱۳۸

- فاطمه راکعی / ۱۴۰

الف) زندگی نامه فاطمه راکعی / ۱۴۰

ب) آثار / ۱۴۱

د) فاطمه راکعی و شعر نیاز روحانی / ۱۴۲

بررسی نیاز روحانی فاطمه راکعی / ۱۴۳

مهرداد اوستا / ۱۴۷ -

الف) زندگی نامه مهرداد اوستا / ۱۴۷

ب) آثار / ۱۴۸

ج) ویژگی های شعر مهرداد اوستا / ۱۵۰

د) مهرداد اوستا و شعر درد سخن گفتن / ۱۵۱

بررسی درد سخن گفتن مهرداد اوستا / ۱۵۲

غلامرضا قدسی / ۱۵۸ -

الف) زندگی نامه / ۱۵۸

ب) آثار / ۱۵۹

ج) ویژگی های شعر غلامرضا قدسی / ۱۶۴

د) غلامرضا قدسی و اشعار چیده / ۱۶۴

بررسی گل های چیده غلامرضا قدسی / ۱۶۵

مشفق کاشانی / ۱۷۱ -

الف) زندگی نامه / ۱۷۱

ب) آثار / ۱۷۲

ج) ویژگی های شعر مشفق کاشانی / ۱۷۴

د) مشفق کاشانی و سایه خورشید / ۱۷۵

بررسی سایه خورشید مشفق کاشانی / ۱۷۶

- سهیل محمودی / ۱۷۹

الف) زندگی نامه / ۱۷۹

ب) آثار / ۱۷۹

ج) ویژگی های شعر سهیل محمودی / ۱۸۱

د) سهیل محمودی و شعر کرامت آبی / ۱۸۲

بررسی کرامت آبی سهیل محمودی / ۱۸۳

- زکریا اخلاقی / ۱۸۹

الف) زندگی نامه / ۱۸۹

ب) آثار / ۱۸۹

ج) ویژگی های شعر زکریا اخلاقی / ۱۹۱

د) زکریا اخلاقی و غزل سجاده ی سبز / ۱۹۱

بررسی غزل سجاده ی سبز زکریا اخلاقی / ۱۹۲

فصل سوم: گذری کوتاه بر اشعار عاشورایی و نیا سینی / ۱۹۹

- سید حسن حسینی / ۲۰۰

الف) زندگی نامه / ۲۰۰

ب) آثار / ۲۰۱

ج) ویژگی های شعر سید حسن حسینی / ۲۰۱

د-۱) سید حسن حسینی و راز رشید / ۲۰۵

بررسی راز رشید حسن حسینی / ۲۰۶

۲-۵) سید حسن حسینی و ساز شکسته / ۲۰۸

بررسی ساز شکسته حسن حسینی / ۲۰۸

- سید علی موسوی گرمارودی / ۲۱۲

الف) زندگی نامه / ۲۱۲

ب) آثار / ۲۱۴

ج) ویژگی های شعر سید علی موسوی گرمارودی / ۲۱۶

د) سید علی موسوی گرمارودی و شعر در سایه سار نخل ولایت / ۲۱۸

بررسی در سایه سار نخل ولایت سید علی موسوی گرمارودی / ۲۲۱

- سلمان هراتی / ۲۳۸

الف) زندگی نامه / ۲۳۸

ب) آثار / ۲۳۹

ج) ویژگی های شعر سلمان هراتی / ۲۴۰

د.۱) سلمان هراتی و شعر قرآن مصور / ۲۴۴

بررسی قرآن مصور سلمان هراتی / ۲۴۵

۲-د) سلمان هراتی و شعر پیش از تو / ۲۴۶

بررسی پیش از تو سلمان هراتی / ۲۴۷

کتاب نامه / ۲۵۲

مقدمه:

حمد و ستایش بی قیاس خدای را سزااست که از الطاف خود در
 سنان دمید و او را اشرف مخلوقات خود قرار داد. حال که به لطف او
 ووفیق تحصیل علم و کسب دانش را پیدا نمودم، از خداوند متعال
 می‌خواهم که عدم‌هایم را در راه خدمت به جامعه استوار گرداند تا بتوانم
 آنچه در این سال آموخته‌ام در مسیر پیشرفت و آبادانی کشور عزیزم
 استفاده نمایم.

با مطالعه اشعار دفاع مقدس، انقلابی و عاشورایی در کتاب‌های
 ادبیات دوره چهار ساله متوسطه، شعر این شاعران مورد بررسی قرار
 می‌گیرد. هم‌چنین ویژگی‌های محتوایی این اشعار نظیر ویژگی‌های زبانی،
 صور خیال، سبک و قالب اشعار نیز بحث بررسی می‌گردد.

ورود ادبیات به عرصه‌ی متون آموزشی از راهکارهای حفظ و ارتقای
 ارزش‌ها است از این رو مدرسه نهادی است که ارزش‌ها را با ابزارهای
 مختلف آموزشی از جمله کتاب‌های درسی در فراگیران رونی می‌کند. به
 گونه‌ای که دسترسی به اهداف تحقیق، انتقال و توسعه دستاوردهای
 دفاع مقدس مستلزم آشنایی دانش‌آموزان با مفاهیم و ارزشهای مندرج در
 این دسته از اشعار است. از آن جایی که یکی از ابزارهای معرفی و انتقال
 فرهنگ در جامعه، هنر است و شعر از برجسته‌ترین هنرهاست. اشعار
 دفاع مقدس، انقلابی و عاشورایی مانند اشعار دیگر محتاج بیانی هنری
 است تا از این طریق واقعیت‌ها را به نسل‌های بعد منتقل شود بنابراین
 اشعار علاوه بر این که ریشه در تخیل دارد به واقعیت‌های بیرونی هم
 ارجاع داده می‌شود و نتیجه آن شعری است والا و ارزشمند که جلوه گر
 تلاش و از خود گذشتگی که نمایانگر پایداری و اعتقاد عمیق رزمندگان و

ملت بزرگ ایران هستند، عظمت نبرد حق و باطل، حماسه هایی که با حضور رزمندگان اسلام شکل می گیرند و در مجموع دوران انقلاب و هشت سال دفاع مقدس را برای نسل های بعدی و جهانیان به تصویر می کشند.

در همین راستا چهار کتاب زبان و ادبیات فارسی دوره ی متوسطه با محوریت موضوع اشعار دفاع مقدس، انقلابی و عاشورایی مورد بررسی قرار گرفتند. و تعادل میان چهار پایه ادبیات نخستین گام برای ترویج اشعار دفاع مقدس، انقلابی و عاشورایی و آشنا کردن مخاطب با ادبیات این گونه اشعار است. در حوزه شعر این شاعر هنرمند است که با جان بخشیدن به عناصر ذهنی و عواطف و خیالات خویش آن ها را در قالبی لذت بخش رتبه گذاری کرده و اختیار خواننده قرار داده و معلم هم بسا فن بیان و دانش خود می تواند دانش آموزان را برای شناخت این اشعار و به عبارت دیگر شناخت اشعار هشت سال دفاع مقدس، انقلابی و عاشورایی با خود همدل و همزبان آورد چه بسا به آفرینش اشعار و آثار ادبی دیگری هم منتهی شود. همانطور که مقاومت شجاعانه ملت ایران با الهام از قرآن و حماسه ی بزرگ عاشورا به خلق نوشته ها و سروده های بسیاری انجامید.

ادبیات به دلیل پیوندی که با تحولات سیاسی، اجتماعی دارد بیشترین تأثیر را از این تحولات پذیرفت. مهمترین نمود این دگرگونی در شعر دفاع مقدس، انقلابی و عاشورایی به چشم می خورد. شاعران تمام توان و استعداد خود را در به تصویر کشیدن رویدادها و حوادث به کار گرفتند. جنبه های شهادت طلبی، آزادی خواهی، بی توجهی به ارزش های دنیوی و همچنین گذشتن از مال و جان برای حفظ ارزش های دینی و

معنوی مهم ترین دلایلی بود که باعث شد شعر شاعران در قالب های مختلف باز آفرینی شود. این ویژگی در شعر شاعرانی چون قیصر امین پور، سید حسن حسینی، محمد رضا عبدالملکیان، سلمان هراتی و ... در کتاب های درسی قابل مشاهده است. در مجموعه کتابهای ادبیات دوره متوسطاء در بایه های اول تا چهارم جمعا ۲۳ مورد متون نظم در باره حوادث و وقایع بعد از انقلاب اسلامی ایران از آثار برجسته ۱۶ شاعر معاصر دیده می شود.

در پایان باید افزود لازم می دانم از استاد گرانقدر سرکار خانم دکتر نرگس جابری نسب در صحنه اینجانب را یاری فرمودند سپاسگزاری نمایم.